

P III 353

Czcigodnemu Panu

Prof. Dr. WŁODZIMIERZOWI DEMETRYKIEWICZOWI

*ku uczczeniu czterdziestolecia Jego pracy naukowej
na niwie prehistorji polskiej zeszyt niniejszy poświęca*

Redakcja.

Att. 1/94 d.

W roku bieżącym mija lat czterdzieści od chwili ogłoszenia pierwszej pracy naukowej prof. dr. Włodzimierza Demetrykiewicza, nestora prehistoryków polskich, jednego z najzasłużeńszych naszych pracowników w tej dziedzinie nauki. Rocznicę tę pragnie redakcja uczcić ze swej strony choćby w skromnych rozmiarach, splecając w ten sposób część długu wdzięczności, jaki społeczeństwo polskie zaciągnęło wobec cichego a tyle zasłużonego badacza.

Prof. dr. Włodzimierz Demetrykiewicz urodził się 9 września 1859 w Złoczowie, w ziemi Czerwieńskiej. Nauki gimnazjalne pobierał w Rzeszowie i Tarnowie, poczem zapisał się na wydział prawniczy Uniwersytetu Jagiellońskiego, który skończył w roku 1884, uzyskując stopień doktorski. Już temat rozprawy doktorskiej „Konserwatorstwo zabytków archeologicznych ze stanowiska dziejów kultury i nauki porównawczej prawa“ wskazywał, że młody prawnik interesuje się bardzo żywo zabytkami sztuki i kultury, i w tym też kierunku odbywały się dalsze jego studia na uniwersytecie krakowskim i wiedeńskim. Szereg prac z dziedziny historii sztuki i opieki nad zabytkami rychło zwrócił uwagę na młodego badacza i zyskał Mu członkostwo Komisji Centralnej dla badania zabytków sztuki i pamiątek historycznych w Wiedniu (1887) oraz komisji historii sztuki Akademii Umiejętności w Krakowie (1888), w tyżme roku mianowano Go też członkiem komisji archeologicznej Akademii. W roku 1890 wybrany został dr. Demetrykiewicz sekretarzem Grona Konserwatorów zabytków Galicji zachodniej, który to urząd spełniał do roku 1895, a w roku 1891 mianowany został rządowym konserwatorem zabytków w Galicji. Na tem stanowisku zetknął się bliżej z zabytkami przedhistorycznymi, na które rozciągała się również opieka konserwatora, ratując w czasie swych podróży niejednokrotnie cenne wykopaliska. Z tego czasu (z 1894 roku) datuje ciekawa Jego praca o znaleziskach scytyjskich z Sapohowa, ogłoszona w budapeszteńskich *Archeologiai Ertesítő* po węgiersku. Zainteresowanie zabytkami przedhistorycznymi wzrastało z latami, a własne odkrycia coraz bardziej skierowywały Jubilata na ten wdzięczny a tak bardzo wówczas (po śmierci Kirkora, Ossowskiego i innych) zaniebany teren pracy. W roku 1897 ukazuje się ostatnia Jego praca z dziedziny historii sztuki a równocześnie rozpoczyna się długi szereg prac, poświęconych zagadnieniom prehistorycznym. Równocześnie z dwiema cennymi monografjami o nasypach ziemnych w Przemyskiem i Drohobyckiem (które słusznie tłumaczy jako szczątki osad) oraz o cmentarzyskach „łużyckich“ z okolicy Tarnobrzega i Rozwadowa ukazała się drobna rozmiarami praca syntetyczna Jubilata w języku niemieckim o pradziejach Galicji, będąca pierwszym opracowaniem całokształtu pradziejów tej dzielnicy. Mimo drobnych usterek (np. zbyt późne datowanie skarbu michałowskiego) stanowiła praca ta walny krok naprzód w postępie badań nad pradziejami Małopolski, zapoczątkowując nowy okres prehistorji polskiej. Po tej pracy następują w szybkim tempie dalsze rozprawy, przynoszące przeważnie sprawozdania z własnych poszukiwań terenowych. W pracy p. t. „Wykopaliska w Jadownikach Mokrych“ po raz pierwszy stwierdza dr. Demetrykiewicz istnienie śladów kultury lateńskiej w Małopolsce, przyczem trafnie określa chronologję i przynależność etniczną skarbu złotych monet celtyckich z Gorzowa, dawniej uważanego za znalezisko wczesnośredniowieczne. W innej pracy zdaje sprawę szczegółowego zbadania szeregu grot sztucznych w ziemi Czerwieńskiej, uchodzących przedtem za zabytki przedhistoryczne, które się okazały jednak pochodzenia nowszego, historycznego. Dalszą zasługą Jubilata jest wyjaśnienie stanowiska t. zw. bab kamiennych okresu wczesnohistorycznego, uważanych dawniej za zabytki

słowiańskie, dzięki Jego badaniom jednak uznawanych dziś powszechnie za ślad pobytu u nas ludów turko-tatarskich. W roku 1908 bada dr. Demetrykiewicz osadę paleolityczną odkrytą u wrót Krakowa, na wzgórzu św. Bronisławy a w kilka lat później opracowuje inną zbadaną przez Kuźniara osadę z tejże epoki (w Okieniku pod Skarżycami), reprezentującą — jak dotychczas — najstarszy ślad kultury ludzkiej w Polsce. W roku 1913 ukazuje się referat jego p. t. „Obraz epoki paleolitycznej na obszarze ziem dawnej Polski“, będący streszczeniem większej pracy, dającej po raz pierwszy syntezę kultury tego okresu. Wojna i związana z nią ewakuacja Krakowa powoduje przeniesienie się prof. Demetrykiewicza do Szwajcarii i odrywa go od warsztatu pracy. Powstają w tym czasie jego „Studja prehistoryczne w Szwajcarii“. Po powrocie do kraju zajmuje się głównie pracą organizacyjną, związaną z nowymi zadaniami, jakie stanęły przed nauką polską z chwilą odzyskania niepodległości.

Poza zasługami w dziedzinie badań teoretycznych, ma prof. Demetrykiewicz także wielkie zasługi jako pracownik terenowy i muzeolog. W podróżach swoich, które nie ograniczały się zresztą bynajmniej do Małopolski, lecz sięgały także do b. Królestwa Polskiego i Wielkopolski, uratował Jubilat ogromną ilość bardzo cennych wykopalisk, będących dziś ozdobą zbiorów archeologicznych Akademii Umiejętności, znajdujących się od roku 1894 pod Jego opieką. Pracując przez lata całe w najtrudniejszych warunkach, bez pomocy, w lokalu ciasnym, ciemnym i nieopalonym, potrafił ochronić powierzone sobie skarby i podtrzymywał zainteresowanie dla nich wśród słuchaczy i szerszej publiczności. Przed wojną, gdy budował się nowy gmach Akademii, udało się prof. Demetrykiewiczowi wywalczyć przyznanie muzeum archeologicznemu kilka sal nowych, co umożliwi wygodniejsze rozmieszczenie bogatych zbiorów.

Należy wspomnieć dalej o zasługach pedagogicznych Czcigodnego Jubilata. Mianowany w roku 1905 profesorem archeologii przedhistorycznej na Uniwersytecie Jagiellońskim, potrafił zainteresować nauką naszą młodzież i wychować sobie grono uczniów, którzy uprawiają dziś z zamiłowaniem niwę prehistorji: Wszyscy trzej nowi profesorowie prehistorji w uniwersytetach polskich oraz szereg konserwatorów zabytków przedhistorycznych byli przez krótszy lub dłuższy przeciąg czasu Jego słuchaczami. Osobna wzmianka należy się dalej działalności prof. Demetrykiewicza w komisji antropologicznej Akademii, do której zaproszony został w roku 1894, zostając w dwa lata później sekretarzem jej działu antropologiczno-archeologicznego. I tutaj pracował ku wielkiemu pożytkowi naszej nauki, przedstawiając prace młodych adeptów prehistorji i referując o własnych badaniach i poszukiwaniach terenowych. Szkic ten, z konieczności pobeżny, nie wyczerpuje oczywiście całokształtu zasług Czcigodnego Jubilata.

Praca prof. Demetrykiewicza doczekała się zasłużonego uznania, bo już w roku 1903 wybrano Go członkiem korespondentem wydziału filozoficznego Akademii, a niedawno temu członkiem czynnym. W roku 1903 mianowano też Jubilata członkiem zakrajowym Sekcji Archeologicznej Muzeum Królestwa Czeskiego w Pradze. Polskie Tow. Prehistoryczne mianowało Czcigodnego Jubilata już w roku u. w uznaniu zasług Jego na polu prehistorji polskiej swym pierwszym członkiem honorowym a w marcu r. b. nastąpiło uroczyste wręczenie ozdobnego dyplomu, skomponowanego i rysowanego przez p. Helenę Cichoszewską. Redakcja „Przeglądu Archeologicznego“ przyłącza się do życzeń, płynących w tym roku z rozmaitych stron Polski i zagranicy ku czcigodnemu nestorowi prehistoryków polskich życząc Mu spełnienia się najgorętszych Jego pragnień i doczekania się takiego układu stosunków, któryby zapewniał młodej naszej nauce należne miejsce wśród innych nauk oraz zabezpieczył jej rozwój pomyślny. *Ad multos annos!*